

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: M-Y *** ID:227 K:92*

<http://www.akademikbakis.org>

XVI. YÜZYIL SONLARINDA AHISKA SANCAĞI'NDA ZİRAÎ YAPI VE KÖYLÜLERİN GEÇİM DURUMLARI HAKKINDA BİR DEĞERLENDİRME: ORPOLA KÖYÜ ÖRNEĞİ

Shota BEKADZE

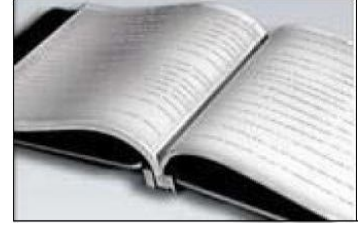
Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özet: Orpola Köyü hakkında ilk yazılı kayıtlara Osmanlı zamanında düzenlenen 1595 tarihli “Defter-i Mufassal Vilâyet-i Gürcistân” Tahrir Defteri’nde rastlıyoruz. Bu köy 312 yıl (1266-1578) Samtskhe Atabeyleri ve 250 yıl (1579-1829) Osmanlı Devleti’nin Çıldır Vilâyeti sınırları içerisinde yer alan Ahıska Sancağı’nın Azğur Nahiyesi’ne bağlı bulunmaktaydı. Orpola Köyü toprakları günümüzde Gürcistan Cumhuriyeti Samtskhe-Cavaheti Bölgesi’nin Akhaltsikh Belediyesi sınırları içerisinde yer almaktadır. 14 Kasım 1944 tarihinde Ahıska Bölgesi halkının toplu olarak Orta Asya’ya sürgün edilmesi ile Orpola Köyü boşalmış ve haritadan silinmiştir. Çalışmamızın amacı, Orpola Köyü’nün coğrafi konumu, XVI. yüzyıldaki nüfusu ve halkın dini mensubiyeti hakkında bilgiler vermek ve 1595 tarihli “Defter-i Mufassal Vilâyet-i Gürcistân” tahrir defteri ışığında köyün ziraî yapısı ve köylülerin geçim durumlarını tahlil etmektir. Ayrıca, çalışmamızda, Orpola doğumlu İstanbul Evliyaları’ndan ve zamanesinin en büyük alimlerinden olan Abdullah Efendi hakkında da bilgiler de verilmektedir. Çalışmamız, giriş, Orpola köyünün tarihçesi, coğrafi konumu, sosyal durumu, evliyası, nüfusu, ekonomik yapısı ve sonuç kısımlarını kapsamaktadır. Çalışmamızın yöntemi: Çalışmamızda Orpola ile ilgili genel bilgiler verildikten sonra 1595 tarihli “Defter-i Mufassal Vilâyet-i Gürcistan” tahrir defteri ışığında Orpola ile ilgili bilgilerin tahlil ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Ayrıca konuyla ilgili Osmanlı tarihi araştırmacılarının makaleleri, Ansiklopedi ve sözlükler araştırılıp incelenmiştir. Son 50 yılda tahrir defterlerinin incelenmesine geniş yer verilse de Osmanlı’nın düzenlediği ve Dil, Tarih, Coğrafya ve Onomastik hakkında çok değerli bilgiler içeren 1595 tarihli “Defter-i Mufassal Vilâyet-i Gürcistân” gibi hazine bu çalışmaların dışında kalmıştır. Çalışmamızın önemi de tahrir defteri verilerine dayanarak hem Orpola köyünün, hem de tüm Ahıska Sancağı köylerinin XVI. yüzyıl sonlarındaki genel durumu hakkında fikir sahibi olunabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Gürcistan Cumhuriyeti, Samtshe-Cavaheti, Azğur, Orpola

AN ASSESSMENT ON AGRICULTURAL STRUCTURE AND THE LIVING CONDITION OF PEASANTS IN AHISKA SANJAK AT THE END OF XVI CENTURY THE CASE OF ORPOLA VILLAGE

Abstract: We encounter the first written records about Orpola village in the State Recordings “Defter-i Mufassal Vilâyet-i Gürcistân” dated in 1595 that was made during the Ottoman Empire. This village was situated inside the territory of Samtskhe Atabey’s for 312 years (1266- 1578) and 250 years inside the Childir Province of Ottoman Empire (1579-1928). Nowadays, Orpola is situated inside the territory of Akhaltsikhe Municipality, Samtskhe-Javakheti region of the

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

Republic of Georgia. On 14th November 1944, the people of Ahiska region was massively deported to the Central Asia and afterwards, the village of Orpola became empty and was erased from the map. Our purpose in this study is to identify and give information about the geographical location of the Orpola village and the population, people's religious affiliation at the end of XVI Century. We also identified and analysed the agricultural structure of the village, living condition of the peasants based on the Ottoman State Recordings: "Defter-i Mufassal Vilâyet-i Gürcistân" dated 1595. In addition, we give information about one of the greatest Saint of Istanbul of that time, Abdullah Efendi who was born in Orpola. This research is consisted of the following part: The introduction, brief history, geographical location, social situation, saint, population, economic structure and conclusion. The Methodology of the Study: After giving the general information about Orpola, we analysed and evaluated informations about Orpola based on the State Recordings "Defter-i Mufassal Vilayet-i Gürcistan" dated 1595. Besides, we researched and looked over the Ottoman history researchers articles, encyclopaedia and dictionaries. In the last 50 years a big attention was given to the Ottoman State Recordings, but the "Defter-i Mufassal Vilayet-i Gürcistan" dated 1595 that is very valuable treasure that contains a wealth information about language, history, geography, onomastics, was one of the exception. The research that we did based on the State Recordings gives us a general knowledge not only of Orpola but also the whole villages of Ahiska Sanjak at the end of XVI Century.

Key Words: Ottoman Empire, The Republic Of Georgia, Samtskhe-Javakheti, Atskuri, Orpola

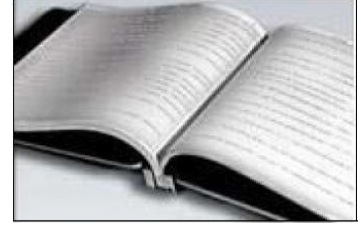
1. GİRİŞ

Köy geleneksel yerleşim olarak "Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışmak gibi işlevlerle belirlenen, konutları ve öteki yapıları bu hayatı yansıtan yerleşme birimi"dir (Türk Dil Kurumu [TDK], 1998: 1389). Osmanlı zamanında devlet gücünü köylerden almaktaydı. Çünkü köyler toprağa bağlı olup ekonominin temeli olan tarım ve hayvancılığın yapıldığı iskân yerleriydi.

Tahrir defterlerinde köyler "karye" olarak yazılmaktadır. Boş köyler için "hali",

yıkılmış kimsesiz köyler için de "hali harab" deyimini kullanılmaktaydı.

Osmanlı Dönemi köy tarihi hakkında yapılacak olan araştırmalar, şer'iyye sicilleri, tahrir ve temettuat defterleri üzerinde araştırma yaparak mümkün olmaktadır. Köy ve köylüler hakkında Huricihan İslamoğlu (İslamoğlu, 1991), Halil İnalçık (İnalçık, 1996) ve Ömer Lütfi Barkan'ın (Barkan, 1980) çalışmaları köy tarihi araştırmalarında önemli yer içermektedir. XVI. yüzyıl sonlarında Orpola Köyü hakkındaki araştırmamız tahrir defterlerine dayanarak yapılmıştır. Ayrıca Orpola Köyü ve köylüleri hakkındaki bazı bilgiler Osmanlıdan sonraki devre ait olup hem nüfus sayımlarına, hem

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

de Orpola asıllı kişisel görüşmelere dayanmaktadır. Kişisel görüşmelere önem vermemizin nedenlerinden biri köyün geçmiş tarihine ait pek fazla kaynağın bulunmamasıdır. Köy ve köylüler hakkındaki kişisel görüşmeler, Suraiya Faroqhi'nin de dediği gibi ulaşabildiğimiz her türlü bilgiyi incelemek için değerli menbadır (Faroqhi, 1983: 216-250).

Osmanlı İmparatorluğu, ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalı bir imparatorluktu. Tarım ve hayvancılığın yükünü taşıyan ise köylülerdi. Bu yüzden İmparatorluğu “köylü imparatorluğu” olarak adlandırmak da doğrudur (Özdemir&Arslan, 2013: 24). Nüfusun çoğu köylülerden oluşmuştu. İmparatorluk resmi belgelerinde tarihi şahsiyetlerden daha fazla köylülerin isminin geçmiş olduğu gözükmektedir. Çünkü köylü Osmanlı gücünün bir parçası olup devletin zenginliğinin temelini teşkil ediyordu. Dini bakımından bu köylüler Müslüman ve gayrimüslim idiler.

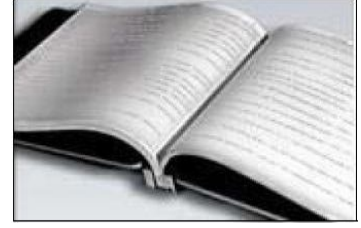
Tahrir defteri kayıtlarına baktığımızda köyün köy olması için nüfusun az veya çok olmasının her hangi bir önemi yoktu. Orpola Köyü'nün ait olduğu Azğur Nahiyesi köylerinin durumunu incelediğimizde bunu daha iyi görmekteyiz. İki haneli Kolsan, üç haneli Tkemlovana, Zerzane, Biyet, Zatha ve Demotia köyleri olduğu gibi, nahiyenin 21 haneli Kopet, 14 haneli Sakunet, 15 haneli Sirioh, 16 haneli Slesa, 19 haneli Moksev, 22 haneli Zğuder, 23 haneli Sınuban (Gurkel Köyü'ne yakın) köyleri de

bulunmaktaydı. Makalemizin ana konusu olan Orpola Köyü ise 1595 yılında 8 hanelik bir köydü.

Makalemize kaynaklık eden "Defter-i Mufassal Vilâyet-i Gürcistân," 1595 tarihli olup Ankara Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi'nde 114 numara ve Gürcistan Devlet Müzesi'nin Türk Elyazıları Bölümünde 1 No'lu Elyazısı adı altında kayıtlı bulunmaktadır. Ayrıca bu tahrir defteri 3 kitap halinde Cikia tarafından 1940-1958 yıllarında yayımlanmış olup şu ciltlerden ibarettir.

1. Cilt I: Türkçe, Gürcüce ve Rusça mukaddime ve metin mütalaalarıyla / XX+17+516 s.ve 15 Tablo/ 1.
2. Cilt II: Metnin Gürcüce tercümesi, Gürcüce ve Rusça önsöz ve dipnot izahlarıyla /XV+503 s./ 2
3. Cilt III: Metnin esas ilmi değerlendirmesini ihtiva eden, biri manuskriptin tasviri, diğeri de metinle ilgili coğrafya ve yer isimleri bilimi /toponomastik/ bakımından mülhazalardan meydana gelen iki bölüm halinde, yine Gürcüce ve Rusça önsözle birlikte /16+660 .s. / 3.

Bu incelemenin amacı Orpola Köyü'nün ekonomik, sosyal ve kültürel yapısını ortaya koymaktır. Bu nedenle 1595 tarihli "Defter-i Mufassal Vilâyet-i Gürcistân" tahrir defteri, 1694-1732 tarihlerini kapsayan “Çıldır Vilâyeti Caba Defteri”, 1870 ve 1886 nüfus sayımları incelenmiş

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

ve Orpola Köyü sakinleri ile kişisel görüşmeler yapılmıştır.

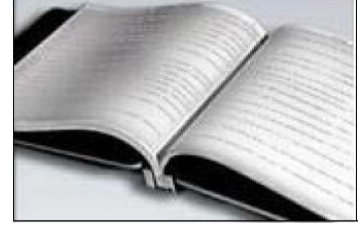
Çalışmamızda, girişten sonra Orpola köyünün tarihçesi, coğrafi konumu hakkında bilgiler verilmiş ve köyün kültürü, sosyal ve ekonomik durumu “1595 tarihli “Defter-i Mufassal Vilâyet-i Gürcistan” tahrir defteri ışığında incelenerek açıklığa kavuşturulmuştur. Ayrıca köyün 1595 yılı ve 1944 yılı sonrası sülaleleri hakkında bilgi verilmiş, köyde olan aznaur (asilzade), köyün en büyük alimi olan İstanbul evliyalarından Abdullah Efendi hakkında da bilgiler tahrir defteri ve ansiklopediye dayanılarak açıklığa kavuşturulmuştur. Orpola köyü nüfusu hakkında bilgiler 1595, 1870 ve 1886 yılları resmi kaynakları verilerine göre incelenmiştir. Çalışmamızın sonucunda bir zamanlar Osmanlı Devleti sınırları içerisinde olan Orpola köyü tarım ürünleri, bağcılık, bostancılık, hayvancılık ve arıcılıkla Ahıska Sancağı’nda önemli yerlere sahip olduğu halde Sovyet rejimini etkisi sürgün politikası yüzünden verana, Osmanlı tabiri ile “hali harab” hale gelmiştir. Yani zengin ve verimli topraklara sahip olan Orpola köyü günümüzde kimsesizdir. Orpola köyünün eski sakinlerinin torunları ise günümüzde Azerbaycan’da, Rusya’da, Kazakistan’da, Gürcistan ve Türkiye’de yaşamlarını sürdürmektedirler.

2. ORPOLA KÖYÜ'NÜN TARİHÇESİ

Orpola Köyü topraklarının bulunduğu bölgenin tarihi adı Meskhetiya'dır (Zeyrek, 2001: 6). Meskheti tarih boyunca Kafkasya'nın bilim, sanat ve kültür beşiği olmuştur. Eski Yunan uygarlığı dünya için ne idiye, Meskheti de Kafkasya için o idi. Orpola Köyü de bu bilim ve sanat beşiğinin bir parçasıydı.

Orpola Köyü hakkında ilk yazılı kaynağa XVI. yüzyıl sonlarındaki Osmanlı tahrir defterlerinde rastlıyoruz. 1595 Tarihi Osmanlı tahrir defter bilgilerine göre Orpola Köyü, Ahıska Sancağı Azğur Nahiyesi'ne bağlı 8 hanelik bir köydür (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91). Köy halkının tarım ve hayvancılık yaptığı kayıtlardan belli olmaktadır. Tarım ürünlerinden buğday, arpa, çavdar, mısır (lazut), nohut, mercimek, bakla halkın önemli çalışma alanlarındandır. Köyde koyunculuk, arıcılık ve domuzculuk da gelişmişti. Bağ ve bostan ürünleri de köy halkının önemli meşguliyetlerindendir.

Gürcistân Eyâleti hakkında kanunnâmeler II. Selim (28 Mayıs 1524, İstanbul – 15 Aralık 1574, İstanbul) ve III. Mehmet Devri'nde (1595-1603) düzenlenmiştir. 1595 tarihli “Defter-i Mufassal Vilâyet-i Gürcistân” Tahrir Defteri'nde Orpola Köyü ile ilgili kayıtlar “Karye-i Orpola Tabi-im” başlığı altında kitabının I. Cildinin 88, II. Cildinin de 91. sayfalarında yer almaktadır.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

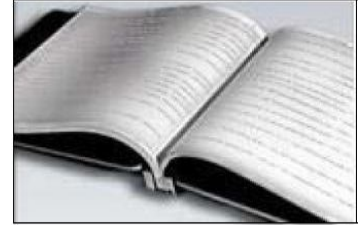
<http://www.akademikbakis.org>

Orpola 1944 yılı sürgün öncesi Sakuneti köy muhtarlığına bağlı olup, Ahıska'dan 13,5 km uzaklıkta yerleşmekteydi. Günümüzden 419 yıl önce yazılmış bu deftere göre 8 hanelik bu köyün yıllık vergi miktarı 10000 akçeydi. Defterde aynı zamanda Aznaur Cidaladze'nin tarlalarından bahsedilmektedir (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91). XVI. yüzyıl sonlarında Orpola Köyü'nde İllariyon İvane oğlu, Giorgi Varzel oğlu, Mahara Giorgi'nin kardeşi, Gogiça Pavela oğlu, Maza Shadiya oğlu, Eliya onun kardeşi, Batata Stepan oğlu ve Okona onun kardeşi yaşıyordu (Cikia, 1947: 8; Cikia, 1941: 91). 1870 yılında köyde 57 erkek ve 55 kadın olmak üzere toplam 112 kişiden oluşan 13 müslüman hane vardı. Ayrıca köyde 1 adet mescit ve 1 adet harap kilise vardı (Zisserman, 1870: 4). 1835-1836 yıllarda Orpola Köyü me'mur Polo Mepisov'un elindeydi (Cikia, 1958: 122). "Çıldır Eyaleti Caba Defteri'nde Süleyman ve kardeşleri Abdullah, Habib ve Murtaz'ın yıllık 12.000 akçe vergi ödedikleri kayıt altına alınmıştır (Abuladze, 1979: 152). Tello Tayfur kızının bildirdiğine göre Osmanlı zamanında ulu dedesi Süleyman'ın toprakları Osmanlı-Rus Savaşı'nda Ruslara kalmış ve memur olarak köyde görevlendirilen Polo Mepisov'a verilmiştir. Dedesi Ali Polo Mepisov'un yanında çalışmakta olup bütün işleri yönetmekteydi. Polo Mepisov köyün tüm idaresini çok güvendiği Ali'ye bırakmıştı. Ali de eskiden kendilerine ait toprakları idare ediyordu (Kişisel Görüşme, Yaşar Binali oğlu, 2013). 1886

sayımına göre Orpola köyünde 14 ailenin toplam nüfus sayısı 291 kişi idi. Bunun 157 si erkek ve 134 ü kadın idi (SSDZK, 1893: 66-68). 1944 sürgünü ile bu köy haritadan silinmiş oldu. Orpola 1870 ve 1886 sayımlarında Müslüman nüfus olarak kayıt altına alınmıştı. 1886 yılında Orpola köyünde 86 erkek ve 98 kadının olmak üzere toplam 184 kişi özel mülkiyete sahipti (SSDZK, 1893: 66-68). Mesheti bölgesinin her yerinde olduğu gibi Orpola köyünde de soyadı strukturunda değişimler kendini göstermekteydi. 1839 da Orpola'da yaşamış olan Neton oğlunun akrabaları 1850 de Metan oğlu, 1863 de Meti oğlu, 1944 yıllarında ise Mutiagil şeklinde değişikliğe uğramıştır (Beridze, 2006: 57).

Orpola ismine Rusya'nın Sankt-Petersburg Bölgesi'nin Uşkova kasabasında rastlanmaktadır (Orpola; 2005). Rusya Federasyonu Yüksek Sovyet Konseyi'nin 1 Ekim 1948 tarihli Kararıyla Sankt Petersburg Kurort rayonunun bazı yerleşim birimlerinin isimleri değiştirildi. Orpola da değişen yerleşim birimlerinden olup bir kaç yerleşim birimiyle Uşkovo Kasabası ismini almıştır (BİKLGS, 1948: 6).

IX-XIII. yüzyıllar feodal Gürcistan'ının politik, ekonomik ve kültürel yükselişi zamanında Ahıska önemini daha da artırmıştı. Bu öyle bir devir idi ki, yeni yeni şehirler meydana geliyor, şehir hayatı yükseliyor, sanat üretimi ve uluslararası ticari ilişkiler genişliyordu. 1895 yılında Samtshe-Cavakheti Vilâyeti'nin Ahıska

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

Kaza'sının Skorza köyünde 4 tane Avrupa madeni parası [sikke] (http://www.ca-c.org/c-g/2010/journal_rus/c-g-3-4/14.shtml) bulunmuştu. Bu madeni paralardan biri Lehistan- Litvanya Devleti zamanında (1569-1795) hazırlanmıştı. Bu ise İpek yolu üzerinde olan Ahıska'nın çok eskiden ticaret merkezi olduğunun ve Avrupa, Baltık ve İskandinav ülkeleri ile ticaret ilişkilerinin bulunduğu kanıtıdır. Sankt-Peterburg'un Uşkova Kasabası sınırları içerisinde olan Orpola yerleşim birinin de bu ticari ilişkiler sonucunda meydana geldiği şüphesizdir.

Bu yüzden Ahıska yabancıların dikkatinde idi. Şehir en zor anlarını XIII. yüzyılın 2. yarısında moğolların saldırısı zamanı yaşamıştır (Zakaraya, 1982: 21).

3. ORPOLA KÖYÜ'NÜN COĞRAFI KONUMU

Orpola köyünün toprakları günümüzde Gürcistan Cumhuriyeti'nin Samtskhe-Cavakheti Bölgesi'nin Ahıska Belediyesi sınırları içerisinde yer olup 41°65'00 Kuzey Enlemleri ve 43°13'33" Doğu Boylamları arasında yer almaktadır. Deniz seviyesinden 1195 m. yüksekliktedir.

Orpola Köyü toprakları, bağlı olduğu nahiyeye merkezi Azğur'dan 30 km, eyalet merkezi Ahıska'dan ise 13.5 km uzaklıkta olup Ahıska-Aspinza yolu üzerinde yerleşmektedir (Zisserman, 1870: 1-34).

XVI. yüzyılda Orpola Köyü Azğur Nahiyesi'nin Güney-Doğu'sunda yer

almaktadır. Kuzey'inde aynı nahiyeye bağlı Blorza Köyü, doğusunda Aspinza Nahiyesi'nin Pertiskhe köyü, güneydoğusunda Aspinza Nahiyesi'ne bağlı İndusa ve Rustavi köyleri, batısında ise Çeçerek Nahiyesi'ne bağlı Toba Köyü bulunmaktadır.

Hali harab, yani kimsesiz olan Orpola Köyü toprakları günümüzde askeri atış alanı olarak kullanılmaktadır.

Denizden yaklaşık 1100 metre yükseklikteki köyün içme suyu olan Ellez suyu yalnız Orpola'da değil komşu köylerin de dikkatindeydi. Ekinleri yağmur suyu ile sulanırdı. O yüzden şu deyim Orpola ve komşu köylerde hala da söylenmektedir: “Yağmur yağsa can Orpola, yağmazsa yan Orpola”. Bu kelimeler bize Azerbaycan'ın ünlü şairi S.Vurğun'un Muğan hakkında söylediği şu beyti hatırlatır:

“Muğan Muğan olsa biri üç eder,

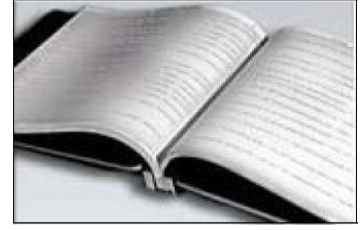
Muğan tufan olsa üçü heç eder”.

(Vurğun, 2005: 278-279).

Orpola'nın da Orpola olması için yağmurun yağması gerekmektedir. Yağmur yağmadığı zaman Orpola da aynen Muğan gibi “üçü hiç” ederdi.

3.1. Orpola Köyü'nün Adı

Kuruluş tarihi belli olmayan Orpola Köyü'nün adının ne olduğu kesin belli değildir. Bazı kaynaklara göre Orpola'nın

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: M-Y *** ID:227 K:92*

<http://www.akademikbakis.org>

Fince “Orpo” kelimesinden geldiği söylenmektedir. Orpo “yetim, öksüz”, Orpola ise “öksüzlerin yaşadığı yer” anlamına gelmektedir (Orpola, 2005).

3.2. Orpola Köyü'nün İklimi

Orpola hem Doğu Kafkasya, hem de Karadeniz iklimi etkisi altında olup kış soğuk ve karlı geçerdi. Yağmuru da köye can vermekteydi. Daha çok ilk baharda yağmur yağmaktaydı. Yaz mevsimi sıcaktı. Orpola'nın şiddetli soğuğu insanı pek etkilemezdi.

3.3. Orpola Köyü'nün Bitki Örtüsü

“Yalancı Cennet” olarak bilinen Orpola Köyü bitkilerle zengindi. Yoğun olarak köy içerisinde meyve ağaçları bulunmaktaydı. Köyün kenar kesimlerindeki ormanlardaki, köknar, ladin ve çam ağaçları çevreye ayrı bir güzellik katmaktaydı. Köy arazisindeki çayırliklar hayvancılığın inkişaf etmesinde önemli bir yere sahipti. Köyü ve çevre halkı Orpola Köyü'nü “yalancı cennet” şeklinde ifade etmekteydiler. Hatta bu şiirlere de yansımıştı:

Evliya diyarı Orpola cennet,

Ellez'in suları insana nimet

(Tinatin Bekadze, yy: 17)

3.4. Orpola Köyü'nün Kültürü

3.4.1. Bayramlar

3.4.1.1. Gençlik Bayramı

Ahıska'nın tüm köylerinde olduğu gibi Orpola Köyü'nde de her sene “Gençlik Bayramı” kutlanırdı. Bu, genelde gençlerin katıldığı bir bayramdı. Genç şaire Tinatin (Nergis) Bekadze şiir diliyle bunu şöyle ifade etmiştir:

Kız-gelin bayramı kalben sevilir,

Her yıl Ahıska'da içten kutlanır.

(Tinatin Bekadze, yy: 17)

Orpola Köyü'nde her sene “Kepçe Hatun” isimli oyun, çocuklar arasında yapılmaktaydı. Bu aynı zamanda yağmur yağdırmak için dualar eşliğinde yapılan bir oyundu. Çocuklar sokakları ve evleri dolaşarak hanelerden aldıkları yiyecekleri pişirip yerler ve yağmur dileğinde bulunurlardı.

“Kepçe Hatun, ne istersin” denirdi,

Allah'tan yağmur istersin” denirdi.

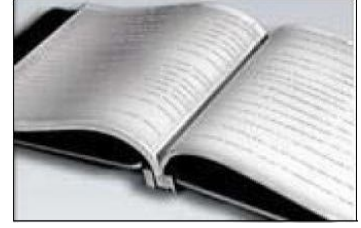
Oyun oynanırdı, yemek yenirdi

Nakurdevi, Pareha, Kortoh Güzeldir!

(Tinatin Bekadze, yy: 17)

Orpola Köyü sakinleri 14 Kasım 1944 sürgün sonrası Özbekistan'ın Andican Vilâyeti'nin Kurgan-Tepa ilçesinin Savay Köyü'nde (Sovhoz'unda) ve Azerbaycan'ın Sabirabat ilçesinin Ahıska Köyü'nde de bu oyun gerçekleştirmekteydiler.

3.4.1.2. Dini Bayramlar

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

Orpola köyü halkı Müslüman Sünni inancına sahip olup Ramazan ve Kurban Bayramlarını her yıl kutlamaktadırlar. Bayram namazlarından sonra yaşlılar, akrabalar ve komşular ziyaret edilir ve bayramlaşırlar.

3.4.2. Yemek Kültürü

Orpola köyü yemekleri Ahıska'nın tüm köylerinde aynı olduğu görülmektedir. Ayrıca Ahıska yemek kültürü Ardahan ve Posof yöreleriyle benzerlik teşkil etmektedir. Aralarındaki fark şu ki, Ahıskalılar buldukları Özbekistan, Kazakistan, Azerbaycan ve Rusya'nın yemek çeşitlerini, Ardahan ve Posof yöreleri halkı ise Türkiye'nin diğer bölgesinin yemek çeşitleriyle mutfaklarını zenginleştirmişlerdir. Orpola köyü sakinlerinin başlıca yemek çeşitleri şunlardır (Kişisel Görüşme, Valida AK, 25 Ocak 2014);

Çorbalar: Tutmaç çorbası, sütlü çorba, cinçar (ısırgan) çorbası, puşruk çorbası, ayran çorbası, nohut çorbası, hinkal çorbası, köfte çorbası, lahana çorbası, makarna çorbası, etli ve kartopili (patatesli) çorba ve borş.

Yemekler: Kaz kavurması, kaz pilavı, özbek pilavı, hinkal (mantı), buharda mantı (kartopi mantısı, et mantısı, kabak mantısı), loby (fasulye) yemeği, lağman, lapata.

Hamur İşleri: Kete, iç ketesi, kartopi (patates) ketesi, cinçar ketesi, peraşki, kikel

(kıymalı), haçapur (peynirli), katmer, bazlama, samsa, bişi, gevrek, çadi (mısır ekmeği), samsa, yağlı pağaça, sinor.

Diyet Yemekleri: Kuymak, harşo (ekmek aşı), papa, erişte.

Tatlılar: Kabak tatlısı, hasuta, lokma, sütlüaç.

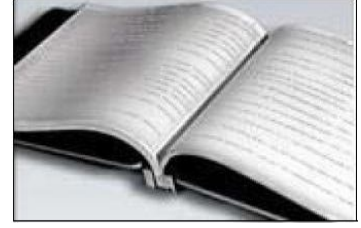
Diğer yemekler: Kaygana, ekme k kayganası, biber dolması, lahana dolması.

Süt Ürünleri: Beyaz peynir, çeçil peyniri, tulum peyniri, çuma, süzme ve kurut.

4. ORPOLA KÖYÜ'NDE SOSYAL DURUM

4.1. Orpola Köyü Sülaleleri

Osmanlı zamanında 1595 tarihli kayıtlarda yeni 8 sülaleye rastlıyoruz. Bu sülaleler şunlardır. İllaryongil, Giorgigil, Mehregil, Gokiçagil, Mazagil, İliagil, Maddegil, Okunagil. Adı geçen sülaleler bir arada yaşamaları ve komşu köylerin birbirine yakınlığı sebebiyle birbirilerine kız alıp vermişler. Bu ise yeni sülalelerin meydana gelmesine sebep olmuştur. Yeni oluşan belli başlı sülaleler şunlardır: Bakogil, Bekagil, Jujunagil, Koniyağil, Mutiagil, Peragil, Puturagil, Beravagil. Ayrıca Bekagilden (Bakogilden) ayrılan Süleymangil, İşıkğil, Çoşkungil de birer sülale haline gelmişlerdir. Tello Tayfur kızı'nın bildirdiğine göre Bakogil Orpola'nın en eski sakinleri olup Süleyman ağanın torunlarıydı. Sülale başlangıcı olarak kabul edilen Beka, Samtskhe

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

Atabeyleri zamanında Orpola'ya gelen ilk kişidir (Kişisel Görüşme, Yaşar Binalı oğlu, 2013). Daha sonralar bu konu hakkında hiç bir bilgiye rastlanılmamaktadır.

4.2. Orpola Köyü Aznaurları

Gürcistan'da V. yüzyılda asilzadelere aznaur derlerdi. Asilzadeler irsi olduğu gibi hizmete göre de olabilirlerdi. Onlar kral soylu olanlar, tavad aznaurlar ve kilse aznaurları olmak üzere üçe ayrılmakta idiler. Aznaurlar toprak sahipleri olmakla yanı sıra askeri hizmette de bulunmakta idiler. Gürcistan tarihinde aznaurlar içerisinde çok ünlü kahramanlar yetişmişti. Onların en ünlüsü Büyük Mouravi adlanan Giorgi Saakadze (yaklaşık 1580-1629 yıllar) idi. Giorgi Saakadze kral aznaurları soyundan olup ona "Büyük Mouravi"(Velikiy Mouravi, 2013) derlerdi.

Samtskhe Atabeyleri zamanında düzenlenen "Beka ve Ağbuğa Kanunnâme"sine göre birinci dereceli aznaurlar" fahri hizmet görevlileri ve patronun en iyileri" idiler. Onların kanı 20 000 tetri olarak belirlenmişti. Bunlara monastr ve kale sahipleri olan "tazreuli aznaurlar" da dahil idi. Aznaurların onurunu belirlenmesi için onların hizmetleri önemliydi.

İkinci dereceli aznaurlar kale ve monastrı olmayanlardır. Bunlar, isimleri zaman zaman önemsiz duruma gelenlerdir. "Kotlosani, abjosani ve karvosani" bu tip aznaurlar patronun yanında görev

yapanlardır. Bu kategori aznaurların kanı 12 000 tetri olarak belirlenmişti.

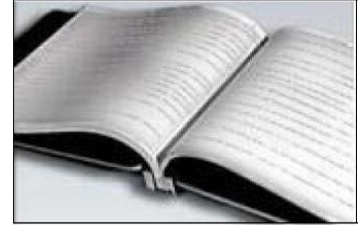
Üçüncü dereceli aznaurlara küçük çiftlik sahibi zadeganlar, yani asilzadeler dahildir. Onların sayısı çok olup vazifeleri yorucu idi. Bu tür aznaurlar ekonomik bakımından istikrarsız olup topraksız duruma geliyordu. Bunlarda sosyal gerileme görülmekte idi. Sonuçta onlar sınıfı özelliklerini ve haklarını kaybediyor ve msahuri durumuna dönüşüyorlardı (Berdzenişvili, 1938: 2).

1595 tarihli "Defter-i Mufassal Vilâyet-i Gürcistan" tahrir defteri kayıtlarında Orpola Köyü'nde geniş arazileri bulunan aznaur Cidaladze'nin ismi geçmektedir.

5. ORPOLA EVLİYASI

5.1. Orpola Köyü'nden Abdullah Efendi (1146 / 1733 - 1228 / 1813) (Evlilyalar Ansiklopedisi, 1992: 79-81)

Ahıska'nın Orpola köyünden olan bu ünlü alim ve evliyanın doğum yerinin yanlış yazılması üzerinde durmak istiyorum. Literatürde Ahıskalı Abdullah Efendi'nin doğum yeri olan Orpola Köyü "Urpala" ve bu köyün Osmanlı zamanında bağlı olduğu Azğur Nahiyesi'nin ismi de "Özgür" olarak yanlış yazılmaktadır (Evlilyalar Ansiklopedisi, 1992: 79). Biz de bu yanlışlığın giderilmesi amacıyla onun doğum yerinin coğrafi adını resmi belgelere dayanarak yazmayı uygun bulduk.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

Abdullah Efendi 1733 (H. 1146) yılında Ahıska Sancağı Azğur Nahiyesi'nin Orpola Köyü'nde dünyaya geldi. Onun ismi Abdullah olup nisbesi Ahıskalı, lakabı Ziyaüddin, künyesi Ebu Abdullah'tır. Çocukken babasıyla Şam'a geldi. Kur'an-ı Kerim okumasını ve tecvid ilimlerini öğrendi. Babasının vefatından sonra Kars'a gelerek oranın meşhur fazilet sahiplerinden İsmail Bin Muhammed Bergüşadi'den usul-i fıkıh ve hadis ilimlerini öğrenerek ondan icazet aldı. "Ziyaüddin", yani "Dinin Işığı" lakabı da bu hocası tarafından verildi. Bir müddet Kars'ta kaldıktan sonra Erzurum'a, oradan da Diyarbakır'a gitti. Diyarbakır'da Bozcuzade Ömer Efendi'den, tefsir ve aruzla birlikte, fen ilimlerinden; hesap, hendese ve astronomi ilimlerini öğrenerek icazet aldı. Ahıskalı hocalarından Ömer Efendi'nin mektubuyla Mısır'a gitti ve zamanın ünlü alimlerinden Abdüsselam Erzincani'den dersler alarak usul-i hadis, fıkıh, kıraat gibi ilmini ilerletti. Eğitimini tamamladıktan sonra, 1761 yılında İstanbul'a geldi ilmini yaymaya başladı. Abdullah Efendi, İstanbul'dayken Edirne yoluyla Bosna'ya seyahat etti. İki yıllık bu seyahatı esnasında "Revâmîz-ül-A'yân" eserini yazmaya başladı. Seyahattan sonra İstanbul'a döndü ve Şam-Kudüs yoluyla hacca gitti. Hacdan döndükten sonra çalıştığı Ayasofya medresesinde, "Revâmîz-ül-A'yân" eserini tamamladı. Beş ciltten oluşan bu eserin elyazısı Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi Kısmı 583 ve Es'ad Efendi kısmı 2127,

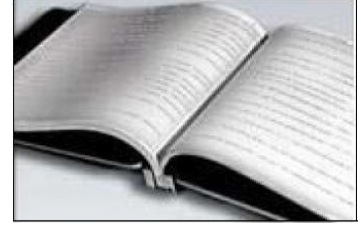
2128 numarada kayıtlı bulunmaktadır (Evliyalar Ansiklopedisi, 1992: 80).

Abdullah Efendi'nin bazı eserlerinin isimleri şöyledir:

1. Revâmîz-ül-A'yân fî Beyan-i Mezâmîr-il-Uhûdî vel-Ezmân,
2. Levâmi'un-Nûr: Kütüb-i sitte denilen altı meşhûr hadîs-i şerîf kitabındaki hadîs-i şerîflerden tekrar edilenlerin çıkarılmasıyla hazırlanmış muhtasar bir eserdir.
3. Dürer Hâşiyesi
4. Mirkât-üt-Tarîkat-il-Muhammediyye ve Merdât-üş-Şerîat-il-Ahmediyye,
5. Câmi'ul-Fürsûl,
6. Mebâhic-ül-İhvân (İsâgûcî şerhi),
7. Risâle fî Hakk-ıl-Müsâfir,
8. Risâle fit-Tıbbi ve'l-Kıyâfeti,
9. Rumûz-ül-Hakâyik ve Künûz-üd-Dekâyik,
10. Bedî-un-Hizâm fil-Coğrafya,
11. Muhtasarı Revâmîz-ül-A'yân.

Abdullah Efendi ilim ve ilim sahiplerine yüksek değer vererek şöyle buyurmuştur:

"İlim ve ilim sâhiplerinin kadri ve kıymeti Allahü Teâlâ'nın katında yüksektir. İnsanlar arasında ise şerefi büyüktür. İnsan ve cinlerin tabiatında olanlara hürmet yerleştirilmiştir. İlim, insanları cehâletten

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

irfân derecesine ulaştırır. Ebedî saâdete ve devlete kavuşmakta sağlam bir ip, Cehennem'e düşmekten kurtulmakta güvenilir bir vâsıta'dır. Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde meâlen buyuruyor ki: "Allahü Teâlâ'dan kullar içinde ancak âlimler korkar." (Fâtır sûresi: 28) Hadîs-i şerîflerde buyruldu ki: "Melekler ilim tâlibine, ondan râzı oldukları için kanatlarını gererler", "Suda balıklara kadar göktekiler ve yerdekiler âlim için istiğfar ederler (onun günahlarının bağışlanmasını isterler)." "Alimin âbide üstünlüğü, ayın diğer yıldızlara üstünlüğü gibidir".

Abdullah Efendi öğrendiği alimlerin tebliğine de çok büyük önem vermiştir. Fıkıh alimi Ebü'l-Leys Semerkandî'den şöyle örnekler vermiştir:

"Âlimle berâber oturup, onun anlattıklarından bir şey hâtırında tutamayan kimse için böyle olmasına rağmen yedi fayda vardır: 1. İlim öğrenenlerin fazîletine kavuşur. 2. Âlimin meclisinde bulunduğu müddetçe günahlardan korunmuş olur. 3. Evinden ilim öğrenmek için çıktığı zaman üzerine rahmet iner. 4. İlim meclisine oturduğunda meclise inen rahmetten o da nasibini alır. 5. Orada anlatılanları dinledikçe, kendisine sevap yazılır. 6. Dersi dinler de anlayamadığı zaman üzülür, gamlanır, kalbi kırık olur. Bu hâli Allahü Teâlâ'nın hadîs-i kutsîde; "Ben, benim için kalbi kırık olanların yanındayım" buyurdıklarından olmasına vesîle olur. 7.

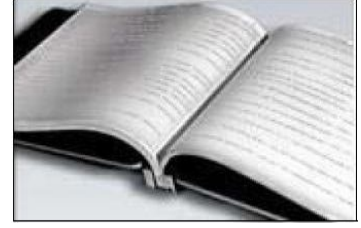
Âlimin üstün, fâsıkın, günâh işleyenlerin aşağı tutulduğunu görüp kalbini fışkırdan, günâh ve kötü şeylerden çevirir. Bunun içindir ki, Resûlullah efendimiz sâlihlerle, iyi kimselerle berâber olmayı emretmiştir (Evlîyalar Ansiklopedisi, 1992: 81)"

Abdullah Efendi ilim ve ilim öğrenme konusunda daha sonra devam ederek şöyle buyurmuştur:

"İnsan niyetini düzeltmese de, ilim öğrenmek, terk etmekten daha fazîletlidir. Çünkü ilim öğrenince, o ilmin onun niyetini düzeltmesi umulur. Mücâhid rahmetullahi aleyh buyurdu ki: "Biz ilim öğrenirken niyetimiz tam olarak düzgün değildi. Sonra Allahü Teâlâ bize niyetimizi düzeltmeyi nasîb etti." Yine bâzı âlimler şöyle buyurdu: "Biz ilk önce ilmi Allah rızâsını niyet ederek öğrenmedik. Fakat ilim bu hâlimizi kabûl etmedi. Onu, Allah için öğrenmemize vesîle oldu (Evlîyalar Ansiklopedisi, 1992: 81)."

Ahıskalı Abdullah Efendi Hazretleri talebelerine nasihat ederek şöyle buyurmuştur:

"Şunu bilin ki, insanlar bu alemde yolculuk halindedirler. Onların ilk konakları beşik, sonuncusu ise kabirdir. Hakiki vatan, ya Cennet veya Cehennem'dir. İnsanın ömrü, sefer mesafesini teşkil eder. Yıllar konak yerleri, aylar fersahlar..., günler kilometreler, nefesler metrelerdir. Yapmış olduğu iyilik, taat ve ibadetler azığıdır. Ömrünün en kıymetli sermayesi vakitleridir. Şehveti ve

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

şehvi arzuları, yolunu kesen eşkiyadır. Kazancı ve kârı; Cennet'i ve oradaki ebedi nimetleri elde etmek, Allahü tealanın rızasına ve cemaline mazhar olmaktır. Zarar ise; Cehennem'de çeşitli azaplara maruz kalmak, Allahü tealanın rahmet ve cemalinden uzaklaşmaktır. Kim hesapsız Cennet'e girmek isterse, vakitlerini Allahü Teala'nın beğendiği şeylerle geçirsin. Kim ahirette, hasenet kefesinin ağır gelmesini isterse, vakitlerinin çoğunu ibadet ve taatle geçirsin. Kim Salih bir amel işler, sonra da günah işlerse, onun durumu tehlikelidir. Fakat ümit kesilmiş de değildir. Af, Allahü Teala'nın keremindedir. Umulur ki, Allahü Teala onu affeder..." (Ahıskalı Abdullah Efendi, 2013).

Ahıska evliyalarından Abdullah Efendi 1813 (H. 1228) yılında Üsküdar'da vefat etmiş ve Karacaahmet mezarlığının Söğütlü Çeşme tarafında defnedilmiştir.

Orpola'nın evliya diyarı olması şiirde şöyle ifade edilmiştir:

Evliya diyarı Orpola cennet,
Ellez'in suları insana nimet.
Koltahev, Kopadze, Tsinis, Mugaret
Sakunet hayattır, Toba Güzeldir!

Tinatın Bekadze, yy: 17

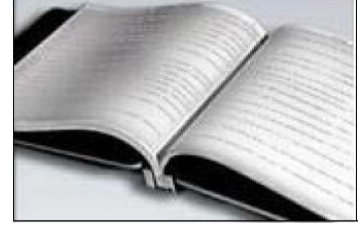
6. ORPOLA KÖYÜ'NÜN NÜFUS DURUMU

“Defter-i Mufassal Vilâyet-i Gürcistân” Tahrir Defteri'ne göre Orpola Köyü'nün 1595 yılındaki nüfusu hakkında yaklaşık

bilgi edinmekteyiz. O zamanki nüfus sayımı vergi sistemine dayalı olduğundan nüfus hakkında ayrıntılı bilgiler bulunmamaktadır. Burada vergi mükellefli şahısların adı ve baba adları, aznaurlar, toprağı tasarruf edenler, bennak, mücerred, vergiden muaf olunanlar ve dul kadınlar (biveler) hakkında bilgi verilmiştir. Orpola Köyü'ne gelince 1595 yılında 8 hanenin yanı sıra aznaur Cidaladze ve Toma'nın toprağını tasarruf eden Mustafa ve Musa hakkında bilgiler yer almaktadır. Bir hanenin ortalama kaç kişiden oluştuğu konusu üzerinde tartışılması gereken bir konudur (Barkan, 1953: 1-26; Göyünç, 1979: 331-348). Biz yalnız Osmanlı sonrası yapılan ayrıntılı 1870 ve 1886 yıllarının ortalama nüfusuna göre Orpola Köyü'nün 1595 yılında her hanenin kaç kişi olduğunu yaklaşık belirlemeye çalışıyoruz. Her hanenin yaklaşık olarak 10 kişiden oluştuğu kanısındayız. Zaten 6 veya 7 kişiden oluşması da yüksek vergi ödeyen köy için mümkün de olamazdı.

6.1. Orpola Köyü'nün Genel Nüfus Durumu

Vergi ve asker amacıyla yapılan tahrirler, demografik bakımdan da önemli kaynak durumundadır (Barkan, 1941: 26). 1595 yılı tahrir defteri çok titizlikle hazırlansa da tam nüfus hakkında her hangi bir kayda rastlamıyoruz. Ama vergi ödeyecek yaşa gelen şehirli, köylü, evli, bekâr, dul, göçebe her aile reisi adı ve babasının adı ile yazılmış ve “hane” olarak kabul edilmektedir. Hane deyimi Osmanlılarda

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

nüfus ve vergi birimidir. Vergi için düzenlenen bu hane deyiminin kaç kişilik aile olduğu tartışma konusudur (Göyünç, 1979: 552).

Nüfus hesaplanmasında araştırmacılar genel olarak Ömer Lütfü Barkan'ın kabul ettiği “5 kat sayısı” ile çarparak toplam nüfusu bulmaktalar (Dalgacı, 2008: 27). Bazı araştırmacılar da bu sayıyı az bulup onu 7 olarak kabul etmekte (Göyünç, 1979: 332). Ama biz hanrede 7 sayıyı da Ahıska Eyaleti'ne az bulmaktayız. Zira Ahıska Vilâyeti sakinlerinin aile büyüklüğü 5-8 çocuk arasındadır. Bunu Osmanlı hakimiyeti sonrası yapılan resmi 1870 (Zisserman, 1870: 1-34) ve 1886 (SSDZK, 1893) nüfus sayımlarında da görmekteyiz. Bu sayımlara göre; 1870 yılında Orpola Köyü'nde 57 erkek ve 55 kadından oluşan 13 hane, 1886 yılında ise 157 erkek ve 134 kadından oluşan 291 kişi bulunmaktaydı. Bu yıllara göre hanede nüfus sayısı 1870 yılında 9 kişi, 1886 yılında ise 21 kişi bulunmaktaydı. Bu yüzden bildirimlerimizde Çıldır Eyaleti Ahıska Sancağı nahiyeleri için hanede kişi sayısını 8 olarak kabul etmiştik (Bekadze, 2013a: 225-244; Bekadze, 2013b: 827-847). Azğur Sancağı köyleri için ve özellikle Orpola Köyü için 8 rakamını da az bulmaktayız. Orpola Köyü ile ilgili yapılan resmi sayımlara göre bu köyde hane sayısı yaklaşık 10 kişiden ibarettir. Bu durumda Orpola Köyü nüfusu = hane x 10 şeklinde olur.

XVI. yüzyılda tüm Osmanlı nahiyelerinde olduğu gibi Ahıska Sancağı Azğur Nahiyesi'nde de sosyal ekonomik hayatın ağırlık merkezini karyeler (köyler) teşkil etmekte idi. Köyler ekonominin tek vericisi idi (Akdağ, 1979: 50). Orpola da bu köylerden biridir.

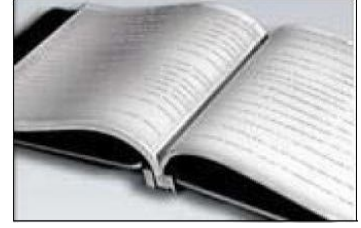
1595 yılında tahrir defteri kayıtlarında Orpola Köyü'nde sekiz hane olduğu görülmektedir. Sekiz haneyi on katsayı ile çarptığımızda yaklaşık nüfusun 80 kişi olduğunu görmekteyiz. Resm-i İспенçe ve Resm-i Hınzır vergi ödemelerinden görülüyor ki, nüfusun tümü gayrimüslimdir.

6.2. Orpola Köyü'nde Yerleştirme

Orpola Köyü Ahıska Sancağı Azğur Nahiyesi'ne bağlı olup nüfusu hakkında tam bilgi verilmemekte ve yalnız hane reislerinin isimleri ve baba adları yazılmaktadır. Orpola Köyü tahririni incelediğimizde görüyoruz ki, burada hane reislerinin isim ve baba adları, onların ödedikleri ispenç, murahhasiye, bad-i heva, tarım ürünlerinin miktarları ve onların tahrir kıymetleri, hayvancılık, bostancılık, ve diğer ticari faaliyetlerden alınan vergilerin haricinde her hangi bir nüfus kaydı bulunmamaktadır.

7. ORPOLA KÖYÜ'NÜN İKTİSADİ YAPISI

7.1. Üretimi Yapılan Tarım Ürünleri ve Bunlardan Alınan Vergiler

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

7.1.1. Hububat Üretimi ve Vergisi

Osmanlı Devleti'nde miri arazi rejimi uygulanan yerlerde tarımla uğraşan reayadan ürünleri karşılığında oşür adı altında vergi alınmaktaydı. Genel olarak oşür tarımsal üretimden alınan % 10 oranındaki vergidir. Oşür arapça “uşr” kelimesinden türemiş olup onda bir anlamına gelmektedir (Parlatır, 2011: 1328). Osmanlı uygulamasında ürüne ve bölgeye göre bu vergilendirme masraflarıyla % 12,5-20 arasında değişmiştir. Pirinç ve tütün gibi ürünlerde bu oran % 40-50 oranına kadar yükselmişti (Yılmaz, 2010: 41). Gürcistan'da ise bu 1/5 miktarında olmuştur.

Orpola Köyü'nde “hınta” (buğday), “şa'ir” (arpa), “çavdar” ve “erzen” (darı, mısır) olmak üzere dört tür üründen hububat oşürü alınmıştır. Defter kayıtlarına göre onları ayrıca inceleyelim.

7.1.1.1. Hınta (Buğday) Vergisi

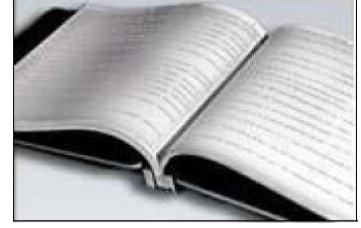
Hınta buğday demektir (Yılmaz, 2010: 243). Orpola Köyü'nde buğday tarım ürünlerinden ilk sırada bulunmaktaydı. Buğday temel gıda maddesi olduğundan Orpola Köyü'nde bu ürünün üretimine çok önem verilmişti. Yağmur yağdığı zaman buğday mahsulü en yüksek seviyeye ulaşmaktaydı. Hatta bölge gıda sıkıntısı çektiğinde Cavahet ve Acara'da şöyle bir deyim dolaşmaktaydı. “Buğday için Ahıska köylerine gedin. Hiç bir köyde

bulamazsınız Orpola Köyü'nde kesin vardır” (Mecidova, Kişisel Görüşme: 25 Mayıs, 2010). Defterde bu verginin ismi “hınta” olarak geçmektedir. Orpola Köyü'nden toplam 400 kile buğday vergisi alınıyordu ki (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91), bunun da tahrir değeri 4.800 akçeydi (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91). Gürcistan Kanunnâmesi gereğince halktan 1/5 vergi alındığına göre toplam üretimin 2000 kile olduğunu görmekteyiz. Genel olarak kişi başına 18 kile buğday düşmektedir. Tahrir defterinden anlaşıldığına göre bir kile buğdayın fiyatı 12 akçedir. Bu durumda bir kg buğdayın fiyatı 0.47 akçeye denk gelmektedir.

7.1.1.2. Şa'ir (Arpa) Vergisi

Şa'ir Arapça arpa demektir (Yılmaz, 2010: 601) . Orpola Köyü'nde arpa buğdaydan sonra ikinci sıradaydı.

Bu bitki çok dayanıklı olup buğdayın ekilmediği yerlerde de ekilip ürün verebilir. Daha çok hayvan yemi olarak kullanılmaktadır. Arpa vergisinin miktarı 300 kile, tahrir kıymeti ise 3000 akçedir. Kilenin Gürcistan Kanunnamesi'nde miktarı gösterilmediğinden biz İstanbul kilesini baz almayı uygun buluyoruz. Zira o zamanlar İstanbul başkent idi ve çok yerde İstanbul kilesi ölçü olarak baz alınmakta idi. Bir kile 25,656 kg'a denk gelmekte idi (İnalcık, 2000: 444). Tahrir defteri bilgilerine göre arpanın bir kilesinin kıymeti 10 akçedir. Gürcistan Kanunnamesi'ne gereğince 1/5 vergi alındığına göre Orpola Köyü'nde üretim

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

1.500 kile olmaktadır. Kişi başına arpa üretimi yaklaşık 17 kiledir. Kilesi 10 akçe olan arpanın bir kg fiyatı 0,39 akçe olmaktadır.

7.1.1.3. Çavdar Vergisi

Buğday ve arpadan sonra üretim olarak üçüncü sırayı çavdarla erzen paylaşmaktadır. Çavdar serin yayla iklimini sever. Hayvan yemi olarak kullanılmaktadır. Çavdardan alınan vergi miktarı 10 kile olup onun da tahrir kıymeti 100 akçedir. Orpola Köyü'nde çavdarın üretimi 50 kiledir. Kişi başına üretim 2.3 kiledir. Çavdarın bir kilesinin fiyatı 10 akçedir.

7.1.1.4. Erzen Vergisi

Orpola Köyü'nde üretimi yapılan bir diğer ürün de erzen başlığı altında vergi tahsil edilen mısırdır.

Buğdaygillerden olan mısır insan gıdası olarak kullanıldığı gibi hayvan yemi olarak da kullanılmaktaydı. Günümüz Türkçesinde kullanılan mısıra ahıskalılar “Lazut” derlerdi. Mısırın “lazut” olarak tanımlanması 1486 tarihli kayıtlarda Trabzon Sancağı'nda da rastlanmaktadır (Bostan, 2002: 490). Mısır anlamına gelen darı kelimesi günümüzde Azerbaycan resmi dilinde hala da kullanılmaktadır. Orpola Köyü'nde erzen vergisi 10 kile olup bunun da tahrir kıymeti 100 akçedir. Tahrir kıymetinden de görüldüğü gibi erzenin bir kilesinin fiyatı 10 akçedir. Yani bir kg erzen 0,39 akçeyi bulmaktadır. Erzenin

üretim miktarı 50 kiledir. Kişi başına üretim 1.7 kiledir.

Böylelikle, Orpola Köyü'nde kişi başına düşen üretim miktarı buğday 18 kile, arpa 17, çavdar 2.3 kile, erzen 1.7 kile olmuştur.

7.1.2. Bakliyat Üretimi ve Vergisi

Araştırma kaynağımız olan tahrir defterine göre bakliyat türleri şunlardır: nohut, mercimek ve bakla. Bunlar Orpola köyünde çok az üretilmekteydi (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91).

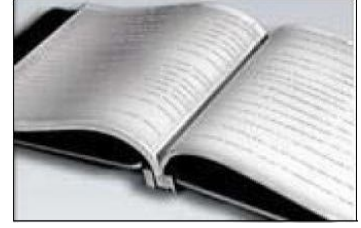
7.1.2.1. Nohut

Nohut farsça nehud kelimesinden olup yemeklik bitkidir (Eyüboğlu, 2004: 496). Orpola Köyü'nde nohudun vergi miktarı 2 kile olup, onun da tahrir değeri 60 akçedir (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91). Bu da 1 kile nohudun 30 akçe olduğunu göstermektedir.

7.1.2.2. Mercimek

İnsanların yiyecek maddesi olarak kullanılan mercimek Orpola köyünde az da olsa üretilmekteydi. Mercimek, Fars dilinde olan merdümek (adamcık, gözbebeği) kelimesinden türemiştir (Eyüboğlu, 2004: 481). Bunun üretimi aynı nohut gibi çok az idi (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91). Orpola köyünde bir kile mercimeğin fiyatı 20 akçe olarak belirlenmişti.

7.1.2.3. Bakla

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

Orpola köyünde yetiştirilen 3. bakliyat türü bakladır. Bakladan alınan vergi miktarı 2 kile olup onun da tahrir kıymeti 30 akçedir. Bir kile baklanın fiyatı 15 akçedir (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91).

7.2. Bağcılık, Bostancılık ve Şıra

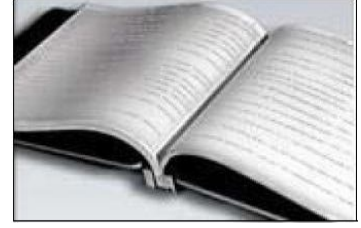
1595 tarihli Tahrir Defteri'ne göre Orpola Köyünde hububat ve bakliyat üretiminin yanında bağcılık ve meyvecilik de yapılmaktaydı. Bağcılık ve meyvecilikle ilgili vergi çeşitleri resm-i meyve, resm-i bostan ve şıra adı altında kayıt olunmuştur.

7.2.1. Meyve Üretimi

Meyve fars dilinde, mive kelimesinden türemiş olup yemiş anlamını taşımaktadır (Eyuboğlu, 2004: 483). Türkçede ise anlamını değiştirerek elma, armut ve diğer ürünlerin ortak adı şeklinde kullanılmış ve şu anda da kullanılmaktadır. Orpola köyünde yerli halkın ihtiyaçlarına yetecek kadar meyve üretilmekteydi. Bu yüzden Orpola köyünden meyve vergisi alınmazdı (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91).

Ahıska Sancağı'ndaki meyveler yüksek kalitesi ile farklılık göstermekteydi. Bu farklılığı bağlı bahçeli cennet mekan sayılan Orpola köyü görmek mümkündü. Her ne kadar Orpola köyünde meyve vergisi alınmasa da halkın meyve, pekmez ve diğer tatlı ihtiyaçlarının karşılanmış olması şüphesizdi. Bu farklılığın iklim şartlarından kaynaklandığını da vurgulamak gerekmektedir. Yüksek sıcaklık meyvelerin kaliteli olmasında

önemli hususlardandı. Ortalama sıcaklık Haziran-Temmuz'da 20,5-26,7 iken, Ağustos'ta sıcaklık 39-40 dereceyi bulmaktaydı. Orpola Ahıska Deresi'nde bulunmaktaydı. Bu derenin dağlarla çevrili olduğunu da hatırlatmak gerekmektedir. Çünkü bu nedenle burası yüksek seviyede sıcaklık gösteriyordu. Kışı sert olup yerler buz bağlamaktaydı. Bu yüzden bağ ve bahçeler daha çok yamaçlarda ve teraslarda yetiştirilmekteydi. Meyve bağları genelde Ahıska Sancağı'nda Kür, Posof, Urael, Abastuban Çayı, Kvablian Deresi'nde daha elverişli ortamda yetiştirilmekteydi. XVI. yüzyılda Azğur, Klde, Urael, Ahıska, Adigün, Aral, Hizabavra, Aspinza, Rustavi gibi köy ve şehir bahçeleri bölgeye güzel bir koku yaymaktaydı. Rustavi'nin Doğu komşusu Orpola bağ ve bahçeleri ise bölge halkının en çok dikkat merkezindeydi. Orpola'da elma, armut yetiştirilmekteydi. Elma çeşitlerinden Süt Elması, Meshi Bananı Elması, Şah Elma, Söbe Elması, Sofra Güzel Elması, Kristal Elma, armut çeşitlerinden ise Nine Armudu, Kabak armudu vd nahiyede dışında da tanınmaktaydı (Mecidova, G. 1925 Orpola Doğumlu, Kişisel Görüşme: 26 Mayıs 2010). Gökçek Nine'den meyveler hakkında bilgi almak isterken şunları söyledi: "Şah Elma yalnız bizim bölgeye ait elma çeşididir. Ortalama yılda 300 kg fazla meyve vermekteydi. Eylül sonları Ekim başlarında bu elmayı ağaçtan topluyorduk. Ayrıca yağlı denilen elma ağaçlarımız da vardı. Bunun da yıllık 300 kg kadar ürünü vardı. Süt Elması çeşitli ağaçlar ürün miktarı azdı. Yaklaşık yılda

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

250 kg kadardı. Bu çeşit elma bölgenin diğer köylerinde: Oşora, İndisa, Rustavi, Blorza, Peritshe ve diğer köylerde yetiştirilmekteydi. Bölgenin elma çeşitleri içerisinde Söbe Elmasının yeri başkadır. Bunun yıllık ürünü 100-150 kg kadardı. Armutlara gelince en çok sevilen “Nene armudu”ydü. Haşur ve Gori’de de bu çeşit armut yetiştirilmekteydi. Bunun da yıllık miktarı ortalama 250 kg kadardı. 600 kg toplanan ağaçlar da vardı. Ayrıca bölgeye has ve Orpola’da yetişen kabak armudu da vardı. Her ne kadar meyve çeşitleri bol olsa da meyve vergisi ödenmezdi. Çünkü bu ancak halkın gıda ve tatlı ihtiyaçlarını karşılayacak kadardı. Ek kazanç olarak pazara satılık için götürülmezdi”.

7.2.2. Ceviz

Arapça bir kelime olup kalın gövdeli, uzun ömürlü ve ahşabı değerli olan bir bitki ve onun “koz” denilen meyvesidir (Parlatır, 2011: 250). Ahıska bölgesi her zaman cevizi ile ünlü olsa da ne yazık ki, Orpola Köyü’nde bu çeşit ürün hakkında hiçbir bilgi yoktur (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91).

7.2.3. Şıra Üretimi

Şıra – farsça şire kelimesinden alınıp bunun da kökü Latinceye dayanmaktadır. Latincenin siraum kelimesi üzüm suyu anlamına gelmektedir (Eyuboğlu, 2004: 483). Budin ve Ahıska gibi Ortodoks inancında olanların yaşadığı eyaletlerde şıra, şarap anlamında kullanılmakta idi. Şıra üretimi Ahıska bölgesinde çok eskiden

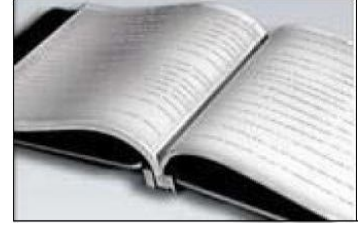
yapılmakta idi. En eski şarapçılık örneği 8000 yıl öncesine ait olup, bunun da Gürcistan’da olduğu keşfedilmiştir (Bekadze, 2013: 237).

Şıra üzümünden elde edilmektedir. Üzümün önemi hakkında Kur'an-ı Kerim Nahl suresinin 67. ayetinde şöyle denilmektedir: “Hurma ve üzümlerin meyvelerinden, hem sarhoşluk veren bir içki, hem de güzel, hoş bir rızık edirsiniz. Şüphesiz bunda akıllı olan bir topluluk için elbette bir ders ve ibret vardır” (Elmalılı, 2012: 273).

Üzüm yetiştirme, Ahıska Sancağı’nda en önemli ekin alanlarından biridir. Ahıska Sancağı yalnız Osmanlı Devleti’nde değil bütün dünyada yüksek alanda ve dağlık yerlerde üzüm yetiştirilen tek bir bölgedir. Ahıska Eyaleti’nde en kaliteli üzüm çeşitleri yetiştirilmekteydi.

Genelde üzüm bağları Kür, Posof ve Kvabliyan nehirlerinin Güney, Güney-Doğu ve Güney-Batı kısımlarında daha iyi yetişmekte idi. Buranın üzümlerinden alınan şıra, Ahıska’nın teraslar üzerinde yetiştirilen üzüm şirasından daha kaliteli idi.

Orpola Köyü’nde şiradan alınan vergi miktarı 100 menn ve onun da tahrir değeri 800 akçe idi (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91). Gürcistan coğrafyasında “menn” ağırlık ölçüsü olarak şıra ölçümlerinde kullanılmıştır (Cikia, 1947: 19-171; Cikia, 1941: 22-171). Halil İncalcık’a göre menn 12 okka, yani 15,388 kg olmak üzere ağır ve 6 okka, yani 7,694 kg olmak üzere hafif

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

olarak ikiye ayrılır (İnalçık, 2003: 248). Ayrıca bölgeye yakın olan Erzincan'da 1 menn'in değeri 6,157 kg., Harput'ta 5.773 kg. ve Diyarbakır'da ise 5.067 kg.'a denk gelmekteydi (Walter, 1990: 26). “ Defter-i Mufassal Vilayet-i Gürcistan” Tahrir Defteri vergi değerlerinden anlaşıldığı gibi 1 menn 8 akçedir (Cikia, 1947: 19-171; Cikia, 1941: 22-171).

7.2.4. Bostan Üretimi

Bostan, Fars dilinde bu, buy, yani koku ve stan, yer, ülke, yöre anlamlarını veren iki kelimeden teşkil olunmuştur. Bostanın güzel kokulu çiçeklerin bulunduğu yer anlamını taşımaktadır (Eyuboğlu, 2004: 96). Tabii Türkçede bu anlamı değişmiş ve yemeklik yeşil bitkilerin yetiştirildiği yer anlamını benimsemiştir. Defterde resm-i bostan adı altında hangi ürünlerin olduğu ayrıntılı yazılmamıştır. Bostanın aynı zamanda kavun-karpuzun ortak adı olduğunu bildiğimizden Orpola Köyü'nde bostan vergisi adı altında kavun, karpuz gibi ürünlerin olduğu muhakkaktır. Orpola Köyü'nden bostan vergisi olarak 100 akçeydi (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91).

7.3. Keten Üretimi: Zeğrek

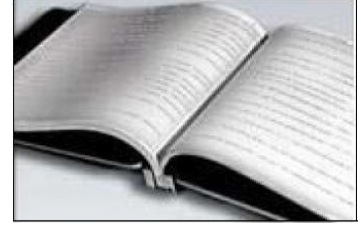
XVI. yüzyılda Ahıska Sancağı'nda sanayi bitkisi olarak kendir önemli yer tutmaktaydı. Kendir mutedil iklimde yetişmekteydi. Bu bitki Osmanlı Devleti'nin Karadeniz kıyılarında Samsun ve Ordu'da, Ege'de, Güneydoğu'da (Gürçay, 1969: 11) ve Doğu'da Çıldır Eyaleti'nde de yetiştirilmekteydi.

Karadeniz kıyılarında üretilen bu sanayi bitkisinin Trabzon'dan ihracatı yapılmaktaydı (Miroğlu, 1990: 194-195). Onun tohumları % 40-45 yağ içermektedir. Bu yağ “Bezir yağı” olarak bilinmektedir. Ketenden yemeklik yağ alındığı gibi boyacılıkta kullanılan keten tohumu yağı da alınmakta idi (Güneş, 1994: 160). Yağı alındıktan sonra tohumların geri kalan atığı hayvan yemi olarak kullanılmakta idi. Tahrir defterinde bu verginin adı “zeğrek” olarak geçmektedir. Orpola Köyü'nden üretilen zeğrekten 5 kile vergi alınmaktaydı ki, bunun da o zamanki tahrir değeri 50 akçeydi (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91). Zeğrekle ilgili tahrir dökümüne baktığımızda bir kile zeğreğin fiyatı 10 akçeye denk gelmektedir.

7.4. Hayvancılık, Bunlarla İlgili Vergiler ve Arıcılık

XVI. yüzyıl sonlarında Orpola köyünde zirai ürünlerinden sonra en büyük gelir kaynağı hayvancılık idi. Zaten Orpola'nın coğrafi konumu da hayvancılık için uygun şartlara sahipti. Tarım ve hayvancılık köylünün vazgeçilmez geçim kaynağıydı. Köyde bunlar olmadan hayat düşünülemezdi. Hayvancılığın içerisinde en fazla küçükbaş hayvanlar yetiştirilmekteydi. Defter kayıtlarından görüldüğü gibi arıcılık da da önemli alanlardan sayılmaktaydı. Orpola köyünde meskun bulunan halk koyun, keçi beslemekte idi. Ahalisi gayrimüslim olan nahiyede domuzculuk da gelişmişti.

7.4.1. Resm-i Adet-i Ağnam

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

Kur'an-ı Kerim Nahl suresinin 66. ayetinde şöyle buyrulmuştur: “Şüphesiz davarlarda da sizin için bir ibret vardır. Size, onun karınlarından bağırsaklarla kan arasından, içenlerin boğazlarından kayıp giden katıksız bir süt içiriyoruz” (Elmalı, 2012: 273).

“Defter-i Mufassal Vilâyet-i Gürcistân” tahrir defterinde Azğur Nahiyesi Orpola köyünde Resm-i Adet-i ağnam adı ile kaydolunan koyunculuk hayvancılıkta ilk sırada yer almaktaydı. Ondan alınan vergiye de Resm-i adet-i ağnam denirdi. Fakat bu verginin keçilerden de alındığı bilinmektedir (Ünal, 2002: 155). Adı geçen vergi koyun ve keçiden Nisan-Mayıs aylarında alınırdı. Çünkü bu aylarda keçi ve koyunlar yavruyardı. Gürcistan Kanunnamesi gereğince 2 koyuna 1 akçe (Akgündüz, 1994: 580) alınması kanunlaştırılmıştı. Orpola köyünden 100 akçe ağnam (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91) vergisi alınmaktaydı. Kanun gereğince 2 koyuna ve 2 koyunlu kuzuya 1 akçe alındığından bu nahiyede toplam 200 adet küçükbaş hayvan vardı. Köyde her hane ortalama 25 koyun yetiştirilmekteydi (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91).

7.4.2. Resm-i Hınzır

XVI. yüzyıl sonlarında Orpola köyü nüfusu gayrimüslim olduklarından hınzır (domuz) beslemekteydi. Orpola köyünden “Resm-i hınzır” adı ile toplanan domuz vergisinin miktarı 100 akçeydi (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91). Kanunname’ye göre her domuzdan bir akçe alındığından

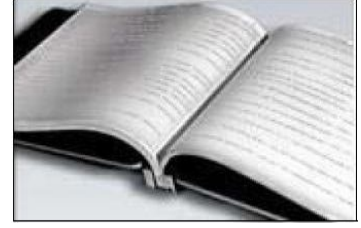
köydeki domuz sayısının 100 baş olduğu kayıtlardan belli olmaktadır.

7.4.3. Resm-i Yonca ve Giyah, Resm-i Yaylak

Orpola köyünde hayvanların yiyecek ihtiyacını karşılamak için çayırliklar ve yoncalıklar bulunuyordu. Ayrıca yaylak resmi başka tımara ait hayvanların otlatmak ve gecelemek için gelen sürü sahiplerinden bir defaya mahsus alınan vergi çeşididir. Yerli ahalden alınmazdı. Hayvancılıkla ilgili vergilerden olan yonca, giyah, yaylak vergileri Orpola köyünden alınmaktaydı. Bu köyden alınan yonca ve giyah vergisi olarak 100 akçe, yaylak vergisi olarak da 100 akçe alınmaktaydı.

Yaylak, köy halkının yaz mevsimini geçirmek ve iktisadi hayatlarını idame etmek için kullandıkları yüksek yerlerdir (Cin&Akgündüz, 1990: 4). Resm-i yaylak dışarıdan gelen halkın hayvanlarının, özellikle koyunlarının kışlamasından alınan vergidir. Defterde bazen resm-i yaylak ve resm-i yatak olarak, bazen de ikisi bir arada vergilendirilmiştir. Orpola Köyü’nde ise yaylak ve yatak vergisi bir arada kayıtlara alınmıştır (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91).

Yaylak vergisi sürülerini başka bir tımar da ve miri yaylaklarda otlatan sürü sahipleri ve konar-göçer raiyetten yılda bir defaya

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

mahsus alınan vergidir. Gürcistan Kanunnamesi'ne göre kışlayan her sürüden 1 koyun alınması uygun görülmüştür (Akgündüz, 1994: 580). Sürü az olduğu zaman 10 koyuna 1 akçe alınması kanun gereği olmuştur.

7.4.4. Arıcılık

Arıcılığın tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Arıların ürettiği bal, içinde olan vitaminlerle insanlar için tarih boyunca şifa niteliğinde olmuştur. Arıcılık kutsal sayılan bir meslek olmuş, arı ve arı ürünlerine bütün dinlerde itibar edilmiştir. Kur'an'da bu konuya dikkat çekilmiştir. Kur'an'ı Kerim'in 16. suresi olan Nahl suresinin 68, 69. ayetlerinde şöyle buyrulmaktadır: “68. Rabbin bal arısına şöyle ilham verdi: Dağlardan, ağaçlardan ve kuracakları köşklere göz göz evler edin. 69. Onların karınlarından çeşitli renklerde bir içecek çıkar, onda insanlara şifa vardır. Şüphesiz bunda düşünecek bir topluluk için bir ders ve ibret vardır” (Elmalılı, 2012: 273).

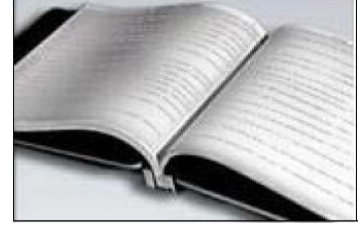
Bal, Kur'an-ı Kerim'de şifa kaynağı olarak zikredilmektedir. Balın % 17-18'i su olup geri kalan maddenin % 95'i karbohidrat olan 15 tür çeşitli şekerlerden oluşmuştur (Saygılı ve Karakelle, 2003: 452). Bal, karaciğer, bronşit, gastrit, mide, onikiparmak, deri hastalıkları ve kansızlıkların şifasıdır (Saygılı ve Karakelle, 2003: 452).

Kanunnamelerde “Kovan resmi”, “resm-i küvare”, “zenbur resmi” ve “öşr-i petek” adı altında kayıt olunan bu vergi bazı

yerlerde bal, bazı yerlerde para olarak tahsil edilirdi (Çağatay, 1947: 508). Gürcistan Vilâyeti Kanunnâmesi'ne göre “resm-i küvare öşr'i aselden bedel olarak her kovandan ikişer akçe alınır” şeklinde bal öşrünün kovan başına akçe olarak tahsil edildiği yazılmaktadır (Akgündüz, 1994: 580). Defterde Resm-i Küvare olarak vergi çeşidinin bulunması bu bölgede arıcılığın olması ve balcılık yapıldığını göstermektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun diğer eyaletlerinde olduğu gibi, Çıldır, nam-i diğer Ahıska olan eyalette de arıcılığa önem verilmişti. Zaten Ahıska Sancağı'nın coğrafi konumu arıcılık için son derece uygun koşullara sahip idi.

Orpola köyünde her hanenin hem kendi ihtiyacı, hem de yan gelir olarak ticari amaç için yeteri kadar arısı bulunmaktaydı. Ahıska Sancağı'nın diğer köylerinde olduğu gibi Orpola köyünde de arılar Kafkas ırkı arılardı. Çalışkanlığı ve verimliliğiyle Kafkas ırkı arılar diğerlerinden çok farklıydı. Kafkas ırkı arılardan konuşan 1925 Orpola doğumlu Göyçek Ömer kızı Mecidova şöyle derdi: “Orpola peteklerinin (yani arıların) çok lezzetli balı vardı. Bu arılara “Kafkas arıları” denirdi. Onların balı ilaç olarak da kullanılmaktaydı. Balcılığın dedelerimizden kalma olduğunu babamız anlatıyordu (G. Mecidova ile kişisel iletişim, 25 Mayıs 2010). Orpola köyü arıcılık için çok elverişli özelliklere sahipti. Köyün florası çeşitliliği ile bir farklılığa

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

sahipti. Bahar aylarındaki köyün çeşitli bitki ve çiçeklere bürünmesi arıların ürettiği balın kalitesini artırmaktaydı.

Azğur Nahiyesi Orpola köyünden Resm-i Küvvare adı altında alınan verginin miktarı 100 akçedir (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91).

7.5. Orpola Köyü'nde Şahsa Ait Vergiler

7.5.1. İspençe Vergisi

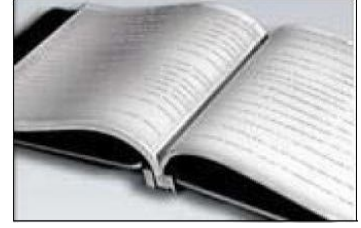
1595 yılında tahrir kayıtları yapılırken Orpola köyü halkı gayrimüslimdi. Osmanlı İmparatorluğu'nda gayrimüslim nüfus 16. yüzyılın ortalarına kadar çift resmi vergilerini ödemekte idiler. 16. yüzyılın ikinci yarısında bu statü değiştirilerek, çift resminin gayrimüslimler için karşılığı olarak ispençe ödemek kanunlaştırılmıştır (Acun, 2006: 75; Barkan, 1993: 393). Orpola köyünün Osmanlılar tarafından alınması 16. yüzyılın son çeyreğinde alındığında buranın nüfusu gayrimüslim idi. Bu yüzden onlar ispençe vergisini ödemeye tabi tutulmuşlardı. İspençe topraklı, topraksız, evli veya bekâr olduğuna bakılmaksızın, buluş çağına erişmiş, köylü göçebe, şehir ve kasabada oturan her gayrimüslim erkekten alınan örfi bir baş vergisidir (Barkan & Meriçli: 1988: 393). Tarımla uğraşan gayrimüslimlerden alınan bir çeşit örfi vergi olan ispençe çift resminin karşılığı baş vergisi özelliğini taşımaktadır (Yılmaz, 2010: 286).

XVIII. yüzyılda ispençe cizyeden sonra ikinci bir baş vergisi olarak öne sürüldü. Ancak Osmanlı hukukçuları ispençeyi çift resmine kıyasla şer'ileştirdiler (Taşkın, 2013: 61).

Osmanlı fethettiği yerlerde ziraatı artırmak için reayaya maksimum kolaylık sağlanırdı. Ahıska Eyaleti taşlık ve verimsiz olduğundan tarımla uğraşan Hıristiyan halktan ancak ispençe olarak 25 akçe alınırdı (Akgündüz, 1994: 578). Onlardan Gürcistan Kanunnamesi gereğince çift vergisi, dönüm vergisi ve yarım vergi alınmazdı. Orpola Köyü'nde tarım ve hayvancılıkla uğraşan 8 nefer gayrimüslim hane reisinden toplam 200 akçe ispençe vergisi alınmaktaydı (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91). Bu vergi Balkanlarda da alınıyordu. Koğan (Macaristan) Sancağı'nda bu vergi "resm-i kapu" adlandırılmakta olup miktarı 50 akçe idi (Çoban, 2005: 61-84).

7.5.2. Resm-i Murahhasiye

Defter'de resm-i murahhasiye adı altında kayıt olan bu vergi çeşidi Ahıska Sancağı'nda kilise vakıfları ve piskoposlara ait arazilerde, piskoposun yararına ödenen vergi idi. Halkın yükünü azaltmak amacı ile Defter-i Cedid-i Hakani'de kaydolunduğu gibi bu verginin miktarı hane başına ikişer akçe (Akgündüz, 1994: 581) idi. Fazla alınması uygun görülüyordu. Orpola köyünden bilinmeyen nedenlerden dolayı murahhasiye vergisi alınmamaktaydı (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91).

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

7.6. Arızı Vergiler

Arızı vergilerin zamanı ve miktarı belli olmayan vergilerdir. Çünkü köyde kaç kişinin suç işleyeceği, kaç kızın evleneceğini önceden bilmek mümkün değildi. Bu olayın çıkması ve gerçekleşmesine bağlı vergilerdir. Bu sebeptendir ki, bu grup vergilere Bad-i heva grubu vergileri denmektedir.

7.6.1. Bad-ı Heva

Arus resmi, cürm ve cinayet resmi, dühan resmi, adet-i deştebani, zemin ve dönüm resmi gibi vergi kalemleri bad-i heva türündendir (Miroğlu, 1990: 183).

Bad-i heva, gelirlerinin bir kısmını sancakbeyi, ya da subaşı, diğer kısmını da tımar sahibi sipahi aldığı için bazen nısf-ı bad-i heva olarak kaydedilmiştir (Akdağ, 1995: 228-230). Orpola köyünde bu vergi nısf-ı bad-i heva olarak kayıt altına alınmıştır (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91).

7.6.2. Resm-i Arus

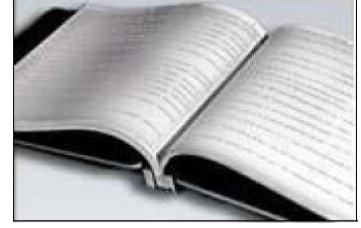
Reaya ve sipahi kızlarının, dul kadınların (bivelerin - seyyibelerin) evliliklerinden alınan vergiye resm-i arus veya arusiye denir. Verginin miktarı gelinin bakire, dul ve gayrimüslim oluşuna göre 60, 30 veya 15 akçe olarak belirlenmekteydi (Yılmaz, 2010, s. 37). Gürcistan Eyaleti Kanunnâmesi'nde bu husus, “ Ve resm-i arusiye mirliva ve zu'amma ve sair serbest olan tımarlardan bakire kızlardan

altmışar akçe ve seyyibe avretlerden otuzar akçe alınır. Ve sair erbab-ı tımarın arusiye resmi nısfı kaydolunan yerlerden sipahiler ve nısf-ı aharı mirlivaya kayd olunan yerleri ancak zabitler alalar. Ve bakire kızın arusiyesi her ne yerden göçürürse ve atası kimin ra'iyyeti ise ana verir. Ve seyyibe avret her kimin toprağında vakı olursa resm-i arusiyesini sahib-i tımara verir (Akgündüz, 1994: 580)” şeklinde kaydolunmuştur. Yani bakire kızın gelin vergisi babası kimin vergi mükellefi ise ona verilirdi. Dul hanımlar kimin toprağında yaşıyorsa vergisini ona veriyordu. Ama büyük tımar sahipleri, avcı kızları, kale muhafızları ve bekârların gelir vergisi padişaha kaydolunuyordu.

1595 tarihli tahrir defterinde Bad-i heva ve Resm-i arus birlikte kaydolunmuştur. Bu vergi defterde “Bad-i heva ve Resm-i arus”, “Nısf-ı bad-i heva ve arusiye” şeklinde kayıtlara geçmiştir. Orpola köyünde de bad-i heva arus'la birlikte “Nısf-ı bad-i heva ve arusiye” şeklinde kayıt altına alınmıştır. Orpola köyünden alınan “Nısf-ı bad-i heva ve arusiye” vergisinin miktarı 100 akçedir (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91).

7.6.3. Resm-i Tapu

Tapu vergisi şehir, köy ve mezralarda yapılan evler için üzerinde olan toprağın öşrünü karşılamak amacıyla toprağın

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

verimliliğine göre alınmaktaydı. Genelde ürün vermeyen veya az ürün veren topraklarda evler yapılırdı. Bu yüzden verginin az ödenmesi sağlanıyordu. Ayrıca o bölge halkı verimli toprakları ancak ekin için kullanmaya özen gösteriyordu.

7.6.4. Resm-i Deştebani

Orpola Köyü'nde bu vergi çeşidi “Resm-i Tapu ve Deştebani” olarak kayıt altına alınmış olup sancak beyi hassına aittir.

Deştebani koruma, kır bekçisi anlamına gelmektedir. Deştebaninin görevi ekinleri, bağ ve bahçeleri korumak idi.

Orpola köyünden “Tapu ve Deştebani” vergisi olarak 120 akçe alınmaktaydı (Cikia, 1947: 88; Cikia, 1941: 91). Bu vergi çeşidi sancak beyi hassına aitti. Deştebani vergisi önceleri zuhurata bağlı vergi olup daha sonralar düzenli vergilerden olmuştur (Yediyıldız, 1985: s. 122).

8. SONUÇ

XVI-XIX. yüzyıl köy toplumunda sosyal-kültürel ilişkiler konusundaki incelemelerde kaynaklar sınırlı ve hatta yok derecesindeydi. Orpola köyüne ait kaynakların da sınırlı olduğu bilinmektedir. Bu durumlarda her hangi bir köyün sosyal-kültürel bilgileri için o köyün sakinleriyle ikili görüşme sayesinde elde etmek mümkündür. Biz de çalışmamızda Orpola köyü sakinlerinin verdiği bazı bilgilerle konumuzun açıklanmasında faydalanmış

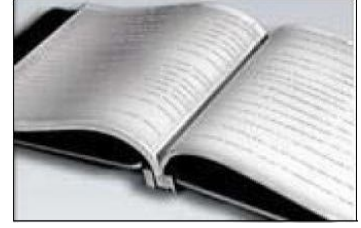
bulunmaktayız. Surayya Faroqhi'nin de dediği gibi köylerin kültürel yaşamıyla ilgili çok az şey bildiğimizden, ulaşılabilen her türlü bilgi incelenebilir.

Orpola köyü büyük stratejik önem taşıyan Ahıska Sancağı Azğur Nahiyesi'nin sınırları içerisinde yer almaktaydı. Bu topraklar tarihen Midyalıların, Perslerin, Makedonyalıların, Bizansların, Arapların, İlhanlıların, Akkoyunlu, Karakoyunlu, Osmanlı ve bir çok milletin yönetiminde olmuştur.

Orpola köyü 1578 yılında Lala Mustafa Paşa tarafından fethedilerek Osmanlı Hakimiyeti'ne geçmiştir.

Orpola köyünün 1595 yılında nüfusu 8 hane olup 80, 1870 yılında 112, 1886 yılında da 291 kişiden oluşmaktaydı. Köy halkı 1595 yılında gayrimüslim, 1870 ve 1886 kayıtlarında Müslüman olarak gözükmektedir. Bu verilere baktığımızda nüfus artışının olduğunu görmekteyiz.

Köyün 1595 yılında toplam ödediği vergi miktarı 10.000 akçeydi. Köy halkı ödediği vergi kalemleri şunlardır: İспенçe, hinta, şa'ir, çavdar, erzen, nohut, mercimek, bakla, resm-i yonca ve giyah, zeğrek, şıra, resm-i adet-i ağnam, resm-i hınzır, resm-i küvvare, resm-i tapu ve deştebani, resm-i bostan, resm-i yaylak, nısf-ı bad-i heva ve arusiye. Ayrıca, aznaur Cidaladze sahip olduğu toprakların behresini ve vergisini ödemekteydi.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

1654 yıllarında ise Süleyman'nın kardeşleri Abdulah, Habip ve Murtaza'nın ödedikleri yıllık vergi miktarı 12 000 akçeydi.

İstanbul evliyalarından olan Orpola doğumlu Abdullah Efendi Çıldır Eyaleti'nin en büyük alimlerinden olmuştur. İlimde en büyük mevki, İstanbul evliyalarından Orpola Köyü doğumlu olan Abdullah Efendi'ye aittir.

Orpola köyü,250 yıl (1579-1829) Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yer almış olup sosyal, ekonomik, politik alanlarda gelişmişti. Vergilerini ödeyen köy halkı topraklarında hür yaşamaktaydı. Çar Rusyası ve Sovyet döneminde ise her türlü baskı altında olmuş ve nihayet Ahıska'nın 220 köy halkı ile birlikte 14 Kasım 1944 yılında Orta Asya ve Kazakistan'a sürgün olunmuşlardı. Günümüzde Orpola köyü dahil Ahıska'nın toplam 93 köyü hal-i harab durumdadır.

10. KAYNAKÇA

Abuladze, S. (1979). Çıldır Vilayeti Didi Davtari 1694-1732. Türkçe Metin Gürcüce Tercümesiyle. Tbilisi: Metsniereba

Acun, F. (2006). Karahisar-i Şarki ve Köylühisar Kazaları Örneğinde Osmanlı Taşra İdaresi (1485-1569). Ankara: Türk Tarih Kurumu

Ahıskalı Abdullah Efendi'nin Talebelerine Nasihatıdır

(2013).

<http://www.seyfislam.com/forum/image-vp162532.html>

adresinden 30 Aralık 2013 tarihinde tarihinde edinilmiştir

Akdağ, M. (1979).Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarih.C. II. İstanbul: Tekin Yayınevi

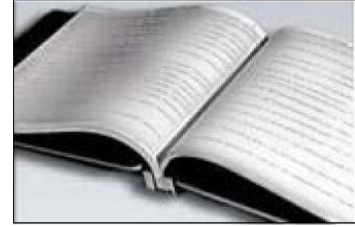
Akdağ, M. (1995). Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi. C. 2. İstanbul: Cem Yayınevi

Akgündüz, A. (1994).“Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri. 7//II. Kitap. II. Selim Devri Kanunnameleri, VI. Bölüm. Gürcistan Eyâleti Kanunnâmeleri”. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları

Barkan, Ö. L. (1941). “Türkiye’de İmparatorluk Devirlerinin Büyük Nüfus ve Arazi Tahrirleri ve Hakana Mahsus İstatistik Defterleri”. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, II/I

Barkan, Ö. L. (1953).Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi. Türkiyat Mecmuası X: 1-26

Barkan, Ö. L. (1980). Türkiye'de Toprak Meselesi Toplu Eserler. I. İstanbul: Gözlem Yayınevi

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

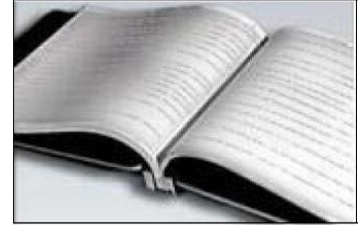
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

- Barkan, Ö. L. & Meriçli, E. (1988).** Hüdavendigâr Livası Tahrir Defterleri, Ankara: TTK Yayınları
- Barkan, Ö. L. (1993).** Çiftlik. İA, III. s. 392-397. İstanbul
- Bekadze, S. (2013a).** I. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi Bildiriler Kitabı. 29 Haziran-01 Temmuz, Ölçü Ofset Kasaplargil Matbaa Emlak İnşaat Ltd. Şti. Konya
- Bekadze, S. (2013b).** “XVI. Yüzyılda Osmanlı Kaynaklarında Ahıska Çevresi ile Bağlı Antroponim ve Toponimlerin Lengüstik Özellikleri”. International Symposium on Language and Communication: Exploring Novelties, June 17-19, 2013, s. 851-864, İzmir
- Bekadze, T. (y.y.).** Mazur Gör Cüretimi.y.y. Ankara: Bil Ofset
- Berdzenişvili, N. (1938).** Oçerk iz istorii razvitiya feodalnih otnoşeniy v Gruzii (XIII-XVI. Yy), s. 2. Tbilisi: İzdatelstvo Gruzinskogo Filiala Akademii Nauk
- Beridze M. (2006).** Kartvelta Gamuslimaneba da Gvaris Şetsvla Meshetşi, Tbilisi
- BİKLGS (1948).** Bülleten ispolnitelnogo komiteta Leningradskogo gorodskogo Soveta deputatov trudyışıysya (BİKLGS), 1948. No: 19. s. 6. Leningrad (Sankt-Peterburg)
- Bostan, H. (2002).** XV-XVI. Asırlarda Trabzon Sancağı'nda Sosyal ve İktisadi Hayat. Ankara: TTK Basımevi
- Cikia, S. (1947).** Defter-i Mufassal Vilâyet-i Gürcistân. I. Kitap.Tbilisi: İzdatelstvo Akademii Nauk Gruzinskoy SSR
- Cikia, S. (1941).** Defter-i Mufassal Vilâyet-i Gürcistân. II. Kitap.Tbilisi: İzdatelstvo Akademii Nauk Gruzinskoy SSR
- Cikia, S. (1958).** Defter-i Mufassal Vilâyet-i Gürcistân. III. Kitap. Şerhler. Tbilisi: İzdatelstvo Akademii Nauk Gruzinskoy SSR
- Cin, H. ve Akgündüz, A. (1990).** Türk-İslam Hukuk Tarihi. İstanbul: Timaş Yayınları
- Çağatay, N. (1947).** Osmanlı İmparatorluğunda Reayadan Alınan Vergiler ve Resimler. Ankara: TTK Basımevi
- Çoban, E. (2005).**Koğan Sancağı'nın (Macaristan) 16. Yüzyıldaki Ekonomik Gelişmesi Üzerine.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

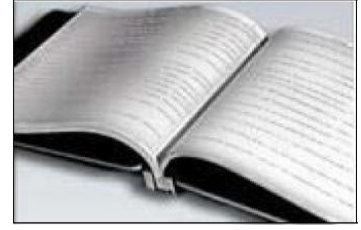
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

- Ankara: OTAM, Sayı 17. s. 61-84
- Dalgah, F., (2008).** 45 Numaralı Tapu Tahrir Defterine Göre Simav Nahiyesi. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Dzhaparidze, A. (2008).** Meskheti. Tbilisi: İzdatelstvo “Universal”
- Dzavakhişvili, N. (2010).** Maloizvestniye stranitsı istorii Gruzino-Baltiyskikh otnoşeniı (X-XVIII. VV).http://www.ca-c.org/c-g/2010/journal_rus/c-g-3-4/14.shtml. e.t. 22.10.2012
- Elmalılı M. Hamdi Yazır (2012).** Bilgisayar Hatlı 5'li Kur'an-ı Kerim ve Meali. İstanbul: Aktif Dağıtım Yayınları
- Evliyalar Ansiklopedisi (1992).** İhlas Holding Gazetecilik A.Ş. 2. Cilt. İstanbul: Türkiye Gazetesi Yayınevi
- Eyuboğlu, İ. Z. (2004).** “Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü”. İstanbul: Sosyal Yayınları
- Faroqhi, S. The Peasants of Saideli in the Late Sixteenth Century.** Archivum Ottomanicum, 8 (1983), pp. 216-250
- Göyünç, N. (1979).** Hane Deyimi Hakkında, İstanbul.Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, S.32, İstanbul
- Güneş, A. (1994).** XVI. Yüzyıl Başlarından XVII. Yüzyıl Başlarına Kadar Kocaeli Sancağı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Gürçay, H. (1969).** Urgan ve Urgancılık. Ankara: TED. Sayı: XI
- İnalçık, H. (1996).** Köy, Köylü ve İmparatorluk. Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi. İstanbul: Eren Yayınları
- İnalçık, H. (2000).** Ağırlıklar ve ölçüler. Osmanlı İmparatorluğunun Ekonomik ve Sosyal Tarihi.Cilt 1: 1300-1600. İstanbul: Eren Yayıncılık
- İnalçık, H. (2003).** Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ 1300-1600. Çev. Ruşen Sezer. İstanbul: YKY
- İslamoğlu, H. (1991).** Osmanlı İmparatorluğu'nda Devlet ve Köylü.İstanbul: İletişim Yayınları.
- Miroğlu, İ. (1990).** Kemah Sancağı ve Erzincan Kazası (1520-1566). Ankara: TTK Yayınevi.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

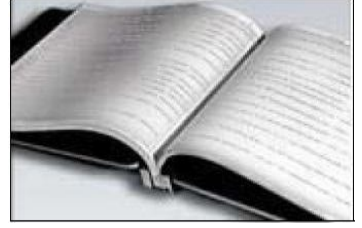
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>

- Orpola (2005).** <http://terijoki.spb.ru/f3/viewtopic.php?f=3&t=443> adresinden 30 Aralık 2013 tarihinde tarihinde edinilmiştir
- Özdemir, B. & Arslan, İ. (2013).** Orda Bir Köy Var Uzakta, 19. Yüzyıl Osmanlı Köy Toplumunda Sosyo-Kültürel İlişkiler ve Değişim: Balıkesir Örneği” , JASSS (The Journal of Academic Social Science Studies) International Journal of Social Science Volume 6 Issue 3, p. 21-32, March 2013
- Parlatır, İ. (2011).** Osmanlı Türkçesi Sözlüğü. Ankara: Yargı Yayınları
- Samet V. (2005).** Muğanpoeması. Seçilmiş Eserleri. 5 ciltde. III. Cilt. Bakı: “Şerg-Gerb” Basımevi
- Saygılı, S. ve Karakelle, L. (2003).** Ailenizin Doktoru. İstanbul: Gerçek Hayat Yayınları
- Svod Statističeskih Dannih, izvlečennikh iz posemeynikh spiskov 1886 g. o naselenii Zakavkazskogo kraya** (Tiflisskaya, Bakinskaya, Erivanskaya i Yelizavetpolskaya gubernii) (1893). Tiflis: İzdan Zakavkazskim statističeskim komitetom
- Taşkın, Ü. (2013).** Rüsüm-1 Örfiye. Tarih Okulu İlkbahar-Yaz 2013, Sayı XIV, ss. 55-73. İzmir
- TDK, (1998).** Türkçe Sözlük (9. Baskı). I-II. Ankara: TTK Basım Evi
- Ünal, M. A. (2002).** Osmanlı Müesseseleri Tarihi. Isparta: Fakülte Kitabevi
- Velikiy Mouravi,** <http://greatsoldiers.ru/voin8.html> adresinden 30 Mayıs 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Yediyıldız, B. (1985).** “Ordu Kazası Sosyal Tarihi”. T.C. Ankara: Kültür Yayınları.
- Yılmaz, F. (2010).** Osmanlı Tarih Sözlüğü. İstanbul: Gökkubbe Yay.
- Zakaraya, P. (1982).** Drvenie goroda i kreposti Gruzii. Tbilisi: İzdatelstvo Sabçota Sakartvelo
- Zeyrek, Y. (2001).** Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri. Ankara: Pozitif Matbaacılık.
- Zisserman, K. (1870).** Sbornik Materialov Dlya Opisaniya Tiflisskoy Gubernii. Tiflis: Dubelir Basımevi.
- Walter, H. (1990).** İslamda Ölçü Sistemleri(trc. Acar Sevim), İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 43 Mayıs – Haziran 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M-Y * ID:227 K:92**

<http://www.akademikbakis.org>